אל תתחיל בי שחרית הוא ראש חודש הוא מוצאי שבת הוא תנו רבנן [1]לא תנחשו ולא תעוננו [א]כגון אלו המנחשים בחולדה בעופות [ב]ובדגים: **מתני'** [ב][ג]המחלל את השבת בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת: **גמ'** [ג]מכלל דאיכא מידי דחילול שבת הוי ואין חייבין לא על שגגתו חטאת ולא על זדונו כרת מאי היא תחומין ואליבא דרבי עקיבא הבערה ואליבא דר' יוסי: **מתני'** [ג]המקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיקללם בשם [ד]קללם בכנוי ר' מאיר מחייב וחכמים [ד]פוטרין: **גמ'** [ה]מאן חכמים ר' מנחם בר' יוסי הוא דתניא ר' מנחם בר' יוסי אומר [2]בנקבו שם יומת מה ת"ל שם לימד על מקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם [ו]תנו רבנן איש מה ת"ל [3]איש איש [ה]לרבות בת טומטום ואנדרוגינוס אשר יקלל את אביו ואת אמו [ז]אין לי אלא אביו ואמו [ו]אביו שלא אמו אמו שלא אביו מניין ת"ל אביו ואמו קילל דמיו בו אביו קילל אמו קילל דברי רבי יאשיה רבי יונתן אומר משמע שניהן כאחד ומשמע אחד בפני עצמו עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו מות יומת בסקילה אתה אומר בסקילה או אינו אלא באחת מכל מיתות האמורות בתורה [ח]נאמר כאן דמיו בו ונאמר להלן [4]דמיהם בם מה להלן בסקילה אף כאן בסקילה עונש שמענו אזהרה מניין ת"ל [5]אלהים לא תקלל וגו' אם היה אביו דיין הרי הוא בכלל אלהים לא תקלל ואם היה אביו נשיא הרי הוא בכלל [ט][5]ונשיא בעמך לא תאור אינו לא דיין ולא נשיא מניין אמרת הרי אתה דן בנין אב משניהן לא ראי נשיא כראי דיין ולא ראי דיין כראי נשיא לא ראי נשיא שהרי דיין אתה מצווה על הוראתו כראי נשיא שאי אתה מצווה על הוראתו ולא ראי נשיא כראי דיין שהנשיא אתה מצווה על המראתו כראי דיין שאי אתה מצווה על המראתו הצד השוה שבהם שהן בעמך [י]ואתה מוזהר על קללתן אף אני אביא אביך שבעמך ואתה מוזהר על קללתו מה להצד השוה שבהן שכן גדולתן גרמה להן [ח]ת"ל [6]לא תקלל חרש באומללים שבעמך הכתוב מדבר מה לחרש שכן חרישתו גרמה לו נשיא ודיין יוכיחו מה לנשיא ודיין שכן גדולתן גרמה להן חרש יוכיח [י]וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שהן בעמך ואתה מוזהר על קללתן אף אני אביא אביך שבעמך ואתה מוזהר על קללתו מה לצד השוה שבהן שכן משונין אלא א"כ °נכתוב קרא או אלהים וחרש או נשיא וחרש אלהים למה לי אם אינו ענין לגופו תנהו ענין לאביו הניחא למאן דאמר אלהים חול אלא למאן דאמר קודש מאי איכא למימר דתניא [ט][ל]אלהים חול דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר אלהים קודש ותניא רבי אליעזר בן יעקב אומר [י]אזהרה למברך את השם מניין תלמוד לומר אלהים לא תקלל [ל]למ"ד אלהים חול גמר קודש מחול למ"ד אלהים קודש גמרינן חול מקודש בשלמא למ"ד אלהים חול גמר קודש מחול אלא למ"ד אלהים קודש גמר חול מקודש דילמא אקודש אזהר אחול לא אזהר א"כ לכתוב קרא לא תקל מאי

אל תתחיל בי. כשבא הגבאי לגבות מס ממנו או קילת העיר אומר לו בבקשה ממך אל תתחיל בי להיות ראשון בדבר הפסד שסימן רע הוא לו [מ]: **שחרית הוא.** שהיה תובע ממנו חוב אמר לו שחרית הוא ולא אתחיל תחלת מעשה היום בפירעון: **ראש חדש הוא.** המתן לי עד מחר: **מוצאי שבת הוא.** ראשון לימי השבוע: **המנחשין.** כשיוצאין לדרך או כשמתחילין בשום דבר: **מתני' המחלל את השבת.** דחשיב ליה תנא [נ] בנסקלין כגון שחללו במלאכה גמורה: **שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת.** כגון דבר שיש בו מעשה ומלאכת מחשבת ולא המתעסק: **גמ' תחומין ואליבא דר"ע.** דיליף להו מקראי במסכת סוטה (דף ל:): **הבערה ואליבא דר' יוסי.** דאמר ללאו יצאת. ור"ע מודה נמי בתחומים דאין חייבים עליהם כרת דתנן (שבת דף עג.) אבות מלאכות מ' חסר אחת ולא פליג ר' עקיבא: **מתני' עד שיקללם בשם.** שיקלל בשמות הגמורין: **קללם בכנוי.** כגון שדי צבאות חנון רחום: **גמ'** בנקבו יומת היה לו לכתוב מה ת"ל שם אם אינו ענין לו דהא כתיב ונוקב שם תנהו ענין למקלל אביו ואמו. ור' מנחם לא ס"ל הא דדרשינן לעיל (דף נו.) מהאי קרא ° עד שיברך שם בשם ואפי' לא ברך שם בשם אלא יתברך יוסי ר' מנחם בר' יוסי מחייב עליה: **איש איש כי יקלל וגו' לרבות בת.** שקללה או טומטום שקלל: **אין לי אלא אביו ואמו.** כאחד: **אביו שלא אמו ואמו שלא אביו מניין ת"ל אביו ואמו קלל.** כלומר סמך קללה בראש המקרא לאביו ובסופו סמך לאמו: **ר' יונתן אומר.** מתחלת המקרא משמע את אביו ואת אמו דאע"ג דוי"ו מוסיף על ענין ראשון משמע נמי א' מהם עד שיפרט לך הכתוב יחדיו כדרך שהוצרך לפרוט בכלאים שכתוב בו (דברים כב) לא תחרוש בשור ובחמור ופרט בו יחדיו שלא תאמר אסור לחרוש בשור לבדו ובחמור לבדו. ואביו ואמו קלל דסיפא דריש ליה רבי יונתן לקמן באלו הן הנחנקין [פה:] לרבות את המקלל לאחר מיתה: **מה להלן בסקילה.** דכתיב [ויקרא כ] באבן ירגמו אותם: **בנין אב משניהם.** דמחד מינייהו לא אתיא דאיכא למיפרך מה לדיין שכן אתה מצווה וחייב מיתה על הוראתו שנאמר (דברים יז) ושמרת לעשות ככל אשר יורוך והאיש אשר יעשה בזדון לבלתי וגו' ובנשיא איכא למיפרך שכן אתה חייב מיתה על המראתו שלא למרוד בצוויו ולהמרות את פיו שנאמר ביהושע (א) כל איש אשר ימרה את פיך וגו': **לא ראי דיין כראי נשיא.** לא ראיה של זה כצד חמור שנא' בדיין ישנה בנשיא אפילו הכי הוזהר על הנשיא: **שהן בעמך.** עושין מעשה עמך: **באומללים.** בשפלים כמו היהודים האמללים בס' עזרא (נחמיה ג): **חרשותו גרמה לו.** מתוך שהוא שפל הזהיר עליו הכתוב שלא תבזהו ולא תצערהו מפני שנותן צרתו על לבו ומיצר על שפלותו: **שכן משונין.** משאר ב"א אלו לאמללות ואלו לגדולה. וקיי"ל בשחיטת חולין (דף קטו:) כל מה הצד פרכינן כל דהוא כגון שכן משונין דאינו צד חמור דאי צד חמור פריך לאו פירכא היא דאביו נמי אית ביה צד חמור שהוקש כבודו לכבוד המקום: ה"ג **א"כ נכתוב אלהים וחרש או נשיא וחרש.** פי' אלא לא אתיא אביו בבנין אב אלא באם אינו ענין נכתוב אלהים וחרש וניתי נשיא בהצד השוה לא ראי דיין שהוא גדול שאתה מצווה על הוראתו כראי חרש שאי אתה מצווה על הוראתו ולא ראי חרש ששפלותו גרמה לו כראי דיין שאין שפלותו גרמה לו הצד השוה שבהן שהן בעמך אף אני אביא נשיא והכא ליכא למיפרך שכן משונין דהא נשיא נמי משונה הוא: **או נשיא וחרש.** וניתי דיין מינייהו: **אלהים חול.** דהאי אלהים דהכא חול הוא ולאזהרת דיין אתא: **אלא למאן דאמר קודש.** וכאן הזהיר על ברכת השם מאי איכא למימר אין כאן קרא יתירא: ומשני **מאן דאמר אלהים חול.** על כרחיך גמר קודש מחול דהא לא אשכחן אזהרה לברכת השם אלא מהכא הלכך מאן דאמר קודש גמר נמי חול מקודש ויש כאן אזהרה לדיין דיליף לה מאזהרה דקדש. וקס"ד במה מלינו גמר ומשום הכי פריך דילמא אקודש הזהיר אחול לא הזהיר:

המחלל שבת. לאו למימר דכל שחייב על שגגתו חטאת חייב על זדונו מיתה דהא איסי דאמר בפ"ק דשבת (דף ו:) אבות מלאכות ארבעים חסר אחת ואינו חייב על אחת מהן ופי' הקונטרס וכן ר"ת היינו מיתה אבל חטאת מיחייב אכולהו אלא אתא למימר דכל שאין חייבין חטאת אין חייבין מיתה [ס]: **לרבות** בת. הא דאמר (ב"ק דף טו.) השוה הכתוב אשה לאיש היינו היכא דכתיב בלשון זכר אבל היכא דכתיב בלשון איש ממעטינן אי לאו דכתיב ב' זימני דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות ואם תאמר הא אמרינן בפרק ארבעה וחמשה (שם דף מד:) גבי שור שהמית שור שור שבעה להביא שור האשה אע"ג דלא כתיב שור איש וי"ל משום דדרשינן התם נגיחה למיתה נגיחה לנזקין והוה ילפינן מיתה מנזקין משום דכתיב (שמות כא) וכי יגוף שור איש: **עד** שיפרט לך הכתוב יחדיו. פירש הקונטרס כדרך שפרט בכלאים ותימה אם כן לרבי יאשיה אמאי כתיב בהו יחדיו אלא על כרחך אי לאו יחדיו הוה אמינא דלא יחרוש בשור וחמור כאחד אף על פי שאין קשורין ולא ילבש בגד של צמר ושל פשתים אף ע"פ שאינן קשורין ותפורים כדדרשינן (יבמות דף נה:) תכיפה אחת אינה חיבור שתי תכיפות חיבור והיינו מדכתיב יחדיו אלא מסברא קאמר עד שיפרט לך הכתוב יחדיו:

גמר קודש מחול. מדאפקיה בלשון אלהים דאי מק"ו למ"ד קודש נמי לא איצטריך לגופיה דנילף מנשיא וחרש אלא איכא למיפרך מה לבשר ודם שכן דואגים ומתביישין בכך:

מאי

מסורת הש"ס

א) ס"א בכוכבים, ב) [שבת קנג: ע"ש וד' קנד.], ג) [שבת קנג.], ד) [שבועות לה.], ה) שבועות לו. [עירובין סג. וש"נ], ו) [לקמן פה:], ז) ב"מ לד: לה: לקמן פה: שבועות כו. חולין עח: [מנחות ל: לא. יומא נז:], ח) [לעיל נד. כריתות ה.], ט) ב"מ מח:, י) [קידושין ה: כא. וש"נ], כ) [מס' סופרים פ"ד ה"ה], ל) [בס"א נוסף: הניחא למ"ד אלהים חול אלא למ"ד אלהים קדש מאי איכא למימר], מ) בע"י: לי, נ) [לעיל נג.], ס) [ועי' היטב סוגיא דשבת קנד. הכי קאמר דבר שחייבין על שגגתו חטאת חייבין על זדונו סקילה ועי' תוס' שבת ו: סד"ה הא קמ"ל],

◆

תורה אור השלם

1. לֹא תֹאכְלוּ עַל הַדָּם לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנֵנוּ: ויקרא יט כו
2. וְנֹקֵב שֵׁם יְיָ מוֹת יוּמָת רָגוֹם יִרְגְּמוּ בוֹ כָּל הָעֵדָה כַּגֵּר כָּאֶזְרָח בְּנָקְבוֹ שֵׁם יוּמָת: ויקרא כד טז
3. כִּי אִישׁ אִישׁ אֲשֶׁר יְקַלֵּל אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ מוֹת יוּמָת אָבִיו וְאִמּוֹ קִלֵּל דָּמָיו בּוֹ: ויקרא כ ט
4. וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעֹנִי מוֹת יוּמָתוּ בָּאֶבֶן יִרְגְּמוּ אֹתָם דְּמֵיהֶם בָּם: ויקרא כ כז
5. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר: שמות כב כז
6. לֹא תְקַלֵּל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵּאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד

◆

גליון הש"ס

גמ' נכתוב קרא או אלהים וחרש. קשה דהא צריך קרא דנשיא למלקות דעל לימוד במה הצד אין מזהירין ועיין בתשובת תורת חסד סי' ר"ה: **רש"י ד"ה בנקבו וכו' עד שיברך שם בשם.** קשה לי הא ממילא לדידהו מקלל אביו ואמו אינו חייב עד שיברך בשם המיוחד בק"ו כאם מברך השם בכינוי פטור ק"ו למקלל אביו בכינוי. ולמ"ש תוס' ד"ה גמר י"ל דבשר ודם חמור דמתביישים אבל הסמ"ג בלאוין אות מ' כתב לתרץ הא דנסתפק משה רבינו במברך השם ולא למד בק"ו ממקלל אביו דדלמא כיון דחמיר לא סגי ליה בכפרה. א"כ תקשי כנ"ל דלפטור שפיר יש ללמוד מקלל אביו בכינוי ממברך השם בכינוי דהא בזה לא שייך לומר דדלמא מברך השם בכינוי פטור משום דחמיר ולא סגי ליה בכפרה דהא אפילו במקלל בשם המיוחד דחמור יותר סגי ליה בכפרה וצ"ע:

עין משפט נר מצוה

קסו א מיי' פי"א מהל' ע"ז הלכה ד וסמג לאוין נ וטוש"ע י"ד סי' קעט סעיף ג:

קסז ב מיי' פ"א מהל' שבת הלכה א סמג לאוין סה:

קסח ג ד מיי' פ"ה מהל' ממרים הל' ג סמג לאוין לד טוש"ע י"ד סימן רמא סעי' א:

קסט ה מיי' שם הל' א:

קע ו מיי' פ"ו שם הל' ב סמג שם טוש"ע שם:

קעא ז מיי' פכ"ו מהל' סנהדרין הלכה א סמג לאוין רט טוש"ע ח"מ סי' כז סעיף א:

קעב ח מיי' פ"ה מהל' ממרים הלכה ד וע"ש בכ"מ:

קעג ט מיי' פכ"ו מהלכו' סנהדרין הלכה א:

י [מיי' פ"ב מהל' ע"ז הלכה ח]:

◆

מוסף רש"י

המחלל את השבת. נסקל אם חללו בדבר שחייבים על שגגתו חטאת ועל זדונו סקילה (שבת קנג:). **תחומין ואליבא דרבי עקיבא.** דאמר דאורייתא נינהו והוי מחלל ומיהו אין חייבין לא על שגגתו חטאת כו' (שם). **ואליבא דר' יוסי.** דאמר הבערה ללאו יצאת (שם). **בנקבו שם יומת.** קרא יתירא הוא ותניהו ענין למקלל אביו ואמו שאינו חייב עד שיקללם בשם המיוחד (שבועות לו.). **אין לי אלא אביו ואמו.** שניהם יחד (לקמן פה:) קלל שניהם (חולין עח:). **אביו שלא אמו אמו שלא אביו.** אחד מהם מנין (שם). **אביו קלל אמו קלל.** בתחלתו סמך קללה לאביו, בסופו סמך קללה לאמו (ב"מ צד: וכעי"ז לקמן פה: ושבועות כז. וחולין עח:) למימרא דלאו האי או האי (חולין שם). **משמע שניהם כאחד ומשמע אחד בפני עצמו.** אביו ואמו משמע נמי או האי או האי (שם). **עד שיפרוט לך הכתוב יחדיו.** כמו שפרט לך הכתוב בחורש שור וחמור, דמדאצטריך למכתב יחדיו שמעינן דאי לא כתביה הוה משמע שלא יחרוש לא בשור ולא בחמור, ואביו ואמו קלל דריש ליה להביא את המקלל לאחר מיתה (ב"מ צה.) והא אביו דרישא דרשינן נמי או אביו או אמו, וסיפא לאתויי לאחר מיתה (לקמן פה:).

מאי לא תקלל ש"מ תרתי: **מתני'** א) [א]הבא על נערה המאורסה אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה והיא בבית אביה באו עליה שנים הראשון בסקילה והשני בחנק: **גמ'** תנו רבנן ב)[1]נערה [ב]ולא בוגרת בתולה ולא בעולה מאורסה ולא נשואה [2]בבית אביה [ג]פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל אמר רב יהודה אמר רב זו דברי ר"מ אבל חכמים אומרים נערה המאורסה [ד]אפי' קטנה במשמע א"ל רב אחא מדפתי לרבינא ממאי דמתני' ר"מ היא ולמעוטי קטנה נמי דילמא רבנן היא ולמעוטי בוגרת ותו לא א"ל האי אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה אינו חייב אלא על נערה בתולה מאורסה מיבעי ליה ג)ותו לא מידי בעא מיניה ר' יעקב בר אדא מרב בא על הקטנה מאורסה לר"מ מהו לגמרי ממעיט ליה או מסקילה ממעיט ליה א"ל מסתברא מסקילה ממעט ליה והכתיב [3]ומתו גם שניהם עד שיהו שניהן שוין שתיק רב אמר שמואל מאי טעמא שתיק רב ונימא ליה [4]ומת האיש אשר שכב עמה לבדו כתנאי ומתו גם שניהם ד)עד שיהו שניהן שוין דברי ר' יאשיה רבי יונתן אומר [ה]ומת האיש אשר שכב עמה לבדו ואידך ההיא ומתו גם שניהם מאי דריש ביה אמר רבא למעוטי מעשה ה)חידודים ואידך מעשה חידודים לאו כלום [ו]היא ואידך האי לבדו מאי דריש ביה ו)כדתניא באו עליה עשרה בני אדם ועדיין היא בתולה כולם בסקילה ר' אומר הראשון בסקילה וכולן בחנק תנו רבנן [5]ובת איש כהן כי תחל לזנות רבי אומר תחילה וכן הוא אומר ומת האיש אשר שכב עמה לבדו מאי קאמר אמר רב הונא בריה דרב יהושע רבי כר' ישמעאל סבירא ליה ז)דאמר ארוסה יצאה לשריפה ולא נשואה והכי קאמר אם תחילת ביאה בזנות בשריפה אידך בחנק מאי וכן כי התם מה התם בתחילת ביאה קמשתעי קרא הכא נמי בתחילת ביאה קמשתעי קרא אמר ליה רב ביבי בר אביי מר לא הכי אמר ומנו רב יוסף ר' כר' מאיר ס"ל דאמר ח)נשאת לאחד מן הפסולין מיתתה בחנק והכי קאמר אם תחילת אחלתה בזנות בשריפה ואידך בחנק ומאי וכן

סימנא

לא תקלל. שתי קללות במשמע ואלהים נמי ב' לשונות יש בו הלכך לא תקלל דרשינן אתרווייהו: **מתני' אינו חייב.** סקילה: **עד שתהא נערה.** אבל קטנה שקדשה אביה הבא עליה בקטנותה אינו בסקילה ופלוגתא דתנאי היא איכא למ"ד בחנק ואיכא למ"ד פטור לגמרי: **בתולה.** ולא בעולה: **מאורסה.** ולא נשואה ואפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה דקרינא ביה בתולה מיהו לא קרינא ביה מאורסה: **והיא בבית אביה.** למעוטי מסרה האב לשלוחי הבעל וזינתה בדרך: **באו עליה שנים.** ועדיין היא בתולה כגון שבאו עליה שלא כדרכה: **הראשון בסקילה.** דמשכבי אשה כתיב (ויקרא יט): **והשני בחנק.** דבעולה היא והא סתמא רבי היא דאמר שלא כדרכה נפקא ליה מכלל בתולה לקמן: **גמ' ת"ר נערה ולא בוגרת.** אקרא קאי כי תהיה נערה בתולה מאורסה וגו' (דברים כב) וסקילה כתיבא התם. נערה משתביא שתי שערות עד שירבה שחור על הלבן ואין בין נערות לבגרות אלא ו' חדשים בלבד: **בית אביה.** בפרשת מוציא שם רע כתיב (שם) לזנות בית אביה והתם נמי סקילה כתיבא: **זו דברי ר"מ.** אמתניתין קאי דקתני עד שתהא נערה ומשמע למעוטי קטנה זו דברי ר"מ דאמר בכתובות באלו נערות (דף כט.) קטנה אין לה קנס חמשים כסף דנערה דוקא כתיב ולא קטנה הלכך גבי נערה המאורסה אין קטנה במשמע: **אבל חכמים.** שנחלקו עליו ואמרו יש קנס במקום מכר חולקין עליו אף כאן ואומרים קטנה ארוסה בסקילה ולא מיעט הכתוב אלא בוגרת: **דילמא.** למעוטי בוגרת ותו לא אתא למעוטי מידי: **א"ל.** א"כ האי עד שתהא נערה האי לישנא משמע בהדיא למעוטי קטנה דהכי משמע אינו חייב בקטנותה עד שתגדיל ותהא נערה ואי למעוטי בוגרת לחודא אתא הכי איבעיא ליה למתני אינו חייב אלא על נערה בתולה וכו': **ותו לא מידי.** אין עוד להקניט בדבר דודאי מתני' ר"מ היא: **לר"מ.** דאוקמה למתני' דממעט קטנה אליביה: **לגמרי קא ממעט ליה.** דפטרינן ליה לגברא ממיתה הואיל והיא פטורה דלאו בת עונשין היא ולא קרינן בהו ומתו גם שניהם דכתיב גבי שוכב עם אשה בעולת בעל (ט): **או דילמא מסקילה ממעט ליה.** אבל חנק מחייבי: **שתיק.** רב: **ונימא ליה ומת האיש השוכב עם האשה לבדו.** בארוסה כתיב ואם בשדה ימצא האיש את הנערה המאורסה והחזיק בה האיש ושכב עמה ומת האיש אשר שכב עמה לבדו למה לי אילימא למעוטי לדידה הא בהדיא כתיב ולנערה לא תעשה דבר אלא להביא את הבא על הקטנה מדעתה ואע"ג דפטור דידה לאו משום אונס אלא משום קטנות דאיהי לאו בת עונשין לגמרי איהו מיהא מיחייב: **שניהם שוין.** בני עונשין: **למעוטי מעשה חדודין.** מחדד ומקשה אברו בבשרה מבחוץ דהוא נהנה והיא אינה נהנית להכי כתיב שניהם שיהיו שניהם שוין נהנין. ומיהו שלא כדרכה אע"ג דהיא אינה נהנית ממשכבי אשה איתרבאי לחיובא: **לא כלום הוא.** ולא איצטריך למעוטי. ואיכא דאמרי מעשה הורדוס (בבא בתרא דף ג:) שהטמינה שבע שנים בדבש: **ועדיין היא בתולה.** שבאו כולם שלא כדרכה: **וכולן בחנק.** דגבי סקילה לבדו כתיב וקרא יתירא הוא למעוטי כי האי גוונא דאע"ג דקרינא ביה בתולה אין בסקילה אלא אחד מהם אותו ששכב עמה לבדו דהיינו ראשון שביאתו היתה יחידית: **ר' אומר.** כי תחל לשון תחלה ולקמיה מפרש לה: דרבי ישמעאל בריש פירקין [נא:]: **אם תחלת ביאתה בזנות.** שזו היא ביאה ראשונה שנבעלה: **כי התם.** מה מצינו בנערה המאורסה שיצאה מחנק לסקילה ולא יצאה אלא בביאה ראשונה דכתיב לבדו למעוטי שני אף בת כהן לא נשתנית מיתתה אלא בביאה ראשונה הלכך בנערה בתולה והיא ארוסה הכתוב מדבר: **כר"מ ס"ל.** דאמר [לעיל נא.] בת כהן נשואה לכשר בשריפה אבל נשאת לאחד מן הפסולין שנתחללה משעת נשואין שוב אינה אלא בחנק. והאי תחלה דקאמר רבי ה"ק אם זו תחלת חילולה בשריפה ואם לאו בחנק: **ומאי וכן.** הכא לא קפיד אלא אתחלת חלול ולא אתחלת ביאה והתם אתחלת ביאה נמי קפיד:

סימנא

מאי לא תקלל ש"מ תרתי. ומקלל חבירו גמרינן או מאב ונשיא או מאב וחרש דליכא למפרך שכן מעונים דאביו אינו מעונה אע"ג דבפ' שבועת העדות (שבועות דף לו. ושם ד"ה מקלל) משמע דמחרש לחודיה גמר לה וא"ת וניגמר אביו ממקלל עצמו וחרש דבפרק שבועת העדות (שם) גמרינן ממקלל עצמו מדכתיב השמר לך ושמור נפשך ויש לומר דאי לאו דאשכחן אביו דגמרינן מיניה חבירו לא הוה גמרינן בעצמו מה שלא מצינו שאסור בחבירו:

עד שיהיו שניהם שוין. פ"ה בני עונשין וקשה תקשה לרבנן דמחייבין אפי' סקילה וי"ל דלרבנן ניחא דדיניה בסקילה כנערה המאורסה דלא ק"ל מומתו גם שניהם דבנשואה כתיב אבל לר"מ דדיניה כנשואה בחנק ה"ל למפטרה מהאי קרא והשתא בין לר"מ בין לרבנן בנשואה פטור ומתני' דמייתי לעיל (דף נה:) וחייבין עלה משום אשת איש לא אתיא כוותייהו א"נ כרבנן ובארוסה ומיהו כיון דדייקינן לעיל אפי' בהמה כל שכן נשואה אלא כר' יונתן אתיא כיון דלא מוקי גם שניהם אלא למעוטי מעשה הורדוס ועוד י"ל דלרבנן כיון דאין דינם משתנה בשביל קטנות מסתברא שפיר לאוקומי גם שניהם לדרשה אחריתי ומתני' דלעיל כרבנן אבל לר"מ דמשתנה דינו מסקילה לחנק בקטנה ארוסה סברא הוא דבנשואה דרשינן גם שניהם לפטור לגמרי ור"ת מפרש דלא קאמר שניהן שוין בני עונשין אלא שוין במיתה אחת והשתא לרבנן דבא על הקטנה בסקילה שפיר כיון דאם היתה היא בת עונשין היו שוין במיתה אחת אבל לר"מ בא על הקטנה בחנק דאם היתה בת עונשין היתה בסקילה ואין זה שוין במיתה אחת א"כ נשואה קטנה לכ"ע במיתה אחת שוין וא"ת בת כהן שהיא בשריפה ובועלה בחנק ליפטריה לגמרי כיון דאין שניהם שוין במיתה אחת וי"ל דלמפטר לגמרי אי אפשר משום דדרשינן י) לגבי זוממים לעשות לאחיו ולא לאחותו:

מעשה חידודין. קשה דבפרק הבא על יבמתו (יבמות דף נה:) משמע דלא בעי קרא דפריך פשיטא פריצותא קאסר רחמנא ולגירסת הספרים מעשה הורדוס נמי קשה דהוא ממעט מדכתיב (ויקרא יט) שכבת זרע פרט למשמש מתה ט):

והאי לבדו מאי דריש ביה לכדתניא. וא"ת הא ר"מ אית ליה הך ברייתא דקתני מתני' הראשון בסקילה והשני בחנק וא"כ היכי קאמר שמואל מ"ט שתיק רב לימא ליה ומת האיש הא לר"מ מיבעי ליה לאידך דרשה ויש לומר דתרתי שמעת מינה:

רבינא

עין משפט
נר מצוה

קצד א ב ג מיי' פ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכה ד סמג לאוין נז:

קצה ד מיי' שם הל' ה:

קצו ה מיי' שם פ"א הלכה יח:

קצו ו מיי' שם פ"ג הלכה ו:

מסורת הש"ס

א) כתובות מט., ב) ג"ז שם מח:, ג) [סוכה לו: וש"נ], ד) קידושין י. [ערכין ז.], ה) [עי' בערוך ערך הרדוסי ותוס' יבמות נה: ד"ה לאחר וכו' וכן בהרא"ש שם סי' ד'], ו) קידושין ט:, ז) לעיל נא:, ח) [תרומות פ"ז מ"ב לעיל נא. כריתות ז.], ט) [דברים כב], י) [לקמן ל.], כ) ועי' תוס' יבמות נה: ד"ה לאחר וכו' כתבו ישוב לזה],

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יִהְיֶה נַעֲרָ בְתוּלָה מְאֹרָשָׂה לְאִישׁ וּמְצָאָהּ אִישׁ בָּעִיר וְשָׁכַב עִמָּהּ: דברים כב כג

2. וְהוֹצִיאוּ אֶת הַנַּעֲרָ אֶל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלוּהָ אַנְשֵׁי עִירָהּ בָּאֲבָנִים וָמֵתָה כִּי עָשְׂתָה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל לִזְנוֹת בֵּית אָבִיהָ וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים כב כא

3. כִּי יִמָּצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְעֻלַת בַּעַל וּמֵתוּ גַּם שְׁנֵיהֶם הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִם הָאִשָּׁה וְהָאִשָּׁה וּבִעַרְתָּ הָרָע מִיִּשְׂרָאֵל: דברים כב כב

4. וְאִם בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת הַנַּעֲרָ הַמְאֹרָשָׂה וְהֶחֱזִיק בָּהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּהּ וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ: דברים כב כה

5. וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תֵחֵל לִזְנוֹת אֶת אָבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף: ויקרא כא ט

◆

מוסף רש"י

מאורסה ולא נשואה. נכנסה לחופה ואע"פ שלא נבעלה, דאי נבעלה הא תני ליה בתולה (כתובות מט.). **ותו לא מידי.** ליכא לשנויי מידי (לעיל סב.) אין לדון אחר דבר זה (סוכה לו:) תו ליכא לאקשויי מידי (עירובין קג.) אין להשיב על כך (יבמות לט: קדושין כא:) אין להקשות על דבר זה ([illegible]). **שניהם.** מיותר לדרשה (ערכין ז.). **עד שיהו שניהן שוין.** בני עונשין, למעוטי גדול הבא על הקטנה (קדושין י:) הנואף והנואפת יהו בני עונשין, אבל אם היתה היא קטנה יוצא גדול, או היא קטן דלאו בר עונשין והיא גדולה ובת עונשין, אין הגדול נהרג (ערכין ז.). **ועדיין היא בתולה.** שבאו כולן עליה שלא כדרכה (קדושין ט:). **נשאת לאחד מן הפסולין מיתתה בחנק.** שנפסלה עד עולם ונתחללה הרי היא כזרה גמורה (לעיל נא.) דאע"ג דמעיקרא לאו זרה היא, השתא מיהא זרה היא (כריתות ז.).

סימנא בעלמא: **מתני'** [א]המסית זה הדיוט והמסית את ההדיוט אמר יש יראה במקום פלוני כך אוכלת כך שותה כך מטיבה כך מריעה [ב]כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהם חוץ מזו אמר לשנים [א)][ג]הן עדיו ומביאין אותו לב"ד וסוקלין אותו אמר לאחד הוא אומר יש לי חבירים רוצים בכך אם היה ערום ואינו יכול לדבר בפניהם [ד]מכמינין לו עדים אחורי הגדר והוא אומר לו אמור מה שאמרת ביחוד והלה אומר לו והוא אומר לו היאך נניח את אלהינו שבשמים ונלך ונעבוד עצים ואבנים אם חוזר בו הרי זה מוטב ואם אמר כך היא חובתנו כך יפה לנו העומדין מאחורי הגדר מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו [ב)][ה]האומר אעבוד אלך ואעבוד נלך ונעבוד אזבח אלך ואזבח נלך ונזבח אקטיר אלך ואקטיר נלך ונקטיר אנסך אלך ואנסך נלך וננסך אשתחוה אלך ואשתחוה נלך ונשתחוה: **גמ'** המסית זה הדיוט טעמא דהדיוט הא נביא בחנק והמסית את ההדיוט טעמא דיחיד הא רבים בחנק מתני' מני ר"ש היא דתניא [ג)]נביא שהדיח בסקילה ר' שמעון אומר בחנק [ו]מדיחי עיר הנדחת בסקילה ר"ש אומר בחנק אימא סיפא המדיח זה האומר נלך ונעבוד עבודת כוכבים ואמר רב יהודה אמר רב מדיחי עיר הנדחת שנו אתאן לרבנן רישא ר"ש וסיפא רבנן רבינא אמר כולה רבנן היא ולא זו אף זו קתני רב פפא אמר כי קתני מסית זה הדיוט להכמנה דתניא ושאר כל חייבי מיתות שבתורה אין מכמינין עליהן חוץ מזו כיצד עושין לו מדליקין לו את הנר בבית הפנימי ומושיבין לו עדים בבית החיצון כדי שיהו הן רואין אותו ושומעין את קולו והוא אינו רואה אותן והלה אומר לו אמור מה שאמרת לי ביחוד והוא אומר לו והלה אומר לו היאך נניח את אלהינו שבשמים ונעבוד עבודת כוכבים אם חוזר בו מוטב ואם אמר כך היא חובתנו וכך יפה לנו העדים ששומעין מבחוץ מביאין אותו לבית דין וסוקלין אותו: [ד)]וכן עשו לבן סטדא בלוד ותלאוהו בערב הפסח [ה)]. [ו)]בן סטדא בן פנדירא הוא אמר רב חסדא בעל סטדא בועל פנדירא בעל פפוס בן יהודה הוא אלא אימא אמו סטדא אמו מרים מגדלא נשיא הואי כדאמרי בפומבדיתא סטת דא מבעלה: **מתני'** המדיח זה האומר נלך ונעבוד עבודת כוכבים [ח]המכשף העושה מעשה חייב ולא האוחז את העינים ר"ע אומר משום ר' יהושע שנים לוקטין קשואין אחד לוקט פטור ואחד לוקט חייב העושה מעשה חייב האוחז את העינים פטור: **גמ'** אמר רב יהודה אמר רב מדיחי עיר הנדחת שנו כאן: המכשף זה העושה מעשה וכו': תנו רבנן מכשפה אחד האיש ואחד האשה א"כ מה ת"ל מכשפה מפני שרוב נשים מצויות בכשפים מיתתן במה רבי יוסי הגלילי אומר נאמר כאן [1]מכשפה לא תחיה ונאמר להלן [2]לא תחיה כל נשמה מה להלן בסייף אף כאן בסייף ר' עקיבא אומר נאמר כאן מכשפה לא תחיה ונאמר להלן [3]אם בהמה אם איש לא יחיה מה להלן [ט]בסקילה אף כאן בסקילה אמר לו ר' יוסי אני דנתי לא תחיה מלא תחיה ואתה דנת לא תחיה מלא יחיה אמר לו רבי עקיבא אני דנתי ישראל מישראל שריבה בהן הכתוב מיתות הרבה ואתה דנת ישראל מעובדי כוכבים שלא ריבה בהן הכתוב אלא

מיתה

סימנא בעלמא. ובתחילת שום דבר הכתוב מדבר לתחלת חלול מיהא הוה: **מתני' המסית זה הדיוט.** מסית דחשבינן ליה ז) בנסקלין זה הדיוט שהסית אבל נביא שהסית אינו בסקילה אלא בחנק כדמפרש בגמרא: **המסית את ההדיוט.** הוא דבסקילה אבל מסית את הרבים כגון עיר הנדחת בחנק כדמפרש בגמרא והא ליכא למידק אבל מסית את הנביא בחנק דלא מצינו חלוק בין מסית את הנביא למסית את ההדיוט אבל מצינו חלוק בין נביא שהסית להדיוט שהסית דהדיוט שהסית כתיב (דברים יג) וסקלתו באבנים ובנביא כתיב (שם) והנביא ההוא או חולם החלום ההוא יומת ומיתה האמורה בתורה סתם ח)אינה אלא חנק: **אמר לשנים.** יחד הן עצמן נעשו עדים ואין צריכין להתרות בו כשאר חייבי מיתות אלא מביאין אותו לבית דין דכתיב (שם) לא תחמול ולא תכסה עליו: **אמר לאחד הוא אומר יש לי חברים רוצים בכך.** הניסת צריך להשיבו יש לי חברים רוצים בכך בא ואמור לי בפניהם: **ואם היה המסית ערום ואינו יכול לדבר בפניהם.** כלומר אומר איני יכול לפרסם הדבר מפני יראת ב"ד: **מכמינין לו.** דמתרגמינן וארב לו וכמן ליה (דברים יט). מעמידין ליה מארבין אחורי הגדר לשמוע דבריו: **ביחוד.** כלומר אין איש עכשיו עמנו ויכול אתה לומר מה שאמרת לי: **האומר אעבוד וכו'.** באחת מכל הלשונות הללו הוי מסית וחייב: **גמ' הא נביא.** אם מסית זה נביא שהיה מתנבא בשם הקב"ה לעבוד עבודת כוכבים: **טעמא.** דמסית את ההדיוט כלומר את היחיד הא אם מסית את הרבים כגון אנשי עיר הנדחת לאו בסקילה הוא אלא בחנק דהא ליכא למידק דהא דקתני והמסית את ההדיוט למעוטי מסית את הנביא קאמר דלא אשכחן תנא דמפליג בין מסית את הנביא למסית את ההדיוט אבל בין נביא המסית להדיוט המסית אשכחן חלוק כדמפרש ואזיל: טעמא דר"ש ורבנן מפרש באלו הן הנחנקין ט): **מדיחי עיר הנדחת שנו.** במשנתנו זאת ואשמועינן סיפא דמדיח דרישא במדיח עיר הנדחת קאמר וה"ק המדיח דתנן לעיל (דף נג.) בהדי נסקלין זה האומר לרבים נלך ונעבוד עבודת כוכבים: **רבינא אמר** גרס. ולא גרסי' אמר רבינא דאיהו ורב פפא לא פליגי אלא מר מתרץ חדא ומר מתרץ חדא ולא פליגי דהא בתרי מילי אוקימנא לרישא כר"ש ואתו הנך אמוראי לתרוצה כרבנן. והכי פירושה רבינא תרצה לחדא ואמר רישא נמי רבנן והמסית את ההדיוט לאו למעוטי מסית את הרבים אתא אלא תרוייהו תנא להו תנא רישא מסית את היחיד והדר תנא סיפא המדיח זה האומר לרבים נלך ונעבוד עבודת כוכבים: **ולא זו אף זו קתני.** כלומר אי קשיא לך ליתני מסית את הרבים ולא ליתני מסית את היחיד דהא פשיטא דכולהו מודו בה דבסקילה אורחא לתנא למתני הכי תנא מילתא ברישא דפשיטא ליה והדר תנא רבותא ולא זו דמסית יחיד בלבד בסקילה אלא אף זו דמסית רבים בסקילה ודלא כר' שמעון. ורב פפא אתא אף לתרוצי לדקתני המסית זה הדיוט לאו למעוטי נביא המסית קתני אלא כל המסיתים קרי הדיוטות משום הכמנה כלומר מסית הדיוט ושוטה הוא ומדת הקלין נוהג בו שמקילין בחייו שכל חייבי מיתות צריכין התראה וזה נהרג בהכמנה: **בבית הפנימי.** בחדרי חדרים לפי שהוא ירא לדבר בגלוי: **הן רואין אותו.** לאור הנר שעמו דאי לא מצי חזו ליה לא מצי מסהדי עליה לחיוביה קטלא ואע"ג דשמעי קליה דמצי למימר לא הואי אנא: **ושומעין קולו.** שהוא אומר דברי הסתה: י)**בן סטדא.** בעל אמו סטדא שמו: **סטת דא.** על שם שזינתה קרי לה הכי: **מתני' המדיח זה האומר וכו'.** בגמרא מוקים לה במדיח עיר הנדחת: **העושה מעשה.** ממש בסקילה: **ולא האוחז את העינים.** מראה לבריות כאילו הוא עושה ואינו עושה כלום: **שנים מלקטין קשואין.** במכשפות לפניו אחד מהן לוקט וחייב וחברו לוקט ופטור: **העושה מעשה.** שהיתה כאן שדה קשואין ולקטה ממש בכשפים חייב: **האוחז את העינים.** מראה לנו כאילו התקבצו כולם במקום אחד והקשואין לא זזין ממקומן פטור: **גמ' מכשפה אחד האיש ואחד האשה.** דהא גבי אוב וידעוני דמכשפים הם לא חלק בין איש לאשה דכתיב (ויקרא כ) איש או אשה: **לא תחיה כל נשמה.** בשבע אומות כתיב: **מה להלן בסייף.** דכתיב בסיחון ועוג ויכהו ישראל לפי חרב (במדבר כא): **מה להלן.** בסיני: **בסקילה.** דכתיב (שמות יט) כי סקול יסקל או ירה יירה: **שריבה בהן הכתוב מיתות הרבה.** ומצינו בסיני שנבחרה בהן סקילה:

מיתה

רבינא אמר כו'. פי' הקונטרס ול"ג אמר רבינא דאיהו ורב פפא לא פליגי ואין זו שיטת הש"ס ור"ת מפרש דרבינא משני כולה מתני' דהמסית זה הדיוט דמשמע הדיוט ולא נביא נמי זו אף זו קתני דתנן בסיפא המסית את ההדיוט דמשמע כל מי שמסית אפילו נביא ורב פפא הא לא מסתבר לי' דמשום דקתני המסית את ההדיוט דאתא למימר אפילו נביא:

וכי

מסורת הש"ס

א) [בסדר המשנה הגי' והן], ב) לעיל סא., ג) לקמן פד. ודף פט:, ד) מכאן עד מבעלה הושמט ע"י הצנזורה ונוסף ע"פ ויניציאה ר"פ וס"א, ה) לעיל מג., ו) שבת קד:, ז) [לעיל נג.], ח) [לעיל נב:], ט) [לקמן פט:], י) מכאן עד "קרי לה הכי" הושמט ע"י הצנזורה ונוסף ע"פ ויניציאה ר"פ יס"א.,

תורה אור השלם

1. מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה: שמות כב יז
2. רַק מֵעָרֵי הָעַמִּים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה: דברים כ טז
3. לֹא תִגַּע בּוֹ יָד כִּי סָקוֹל יִסָּקֵל אוֹ יָרֹה יִיָּרֶה אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה בִּמְשֹׁךְ הַיֹּבֵל הֵמָּה יַעֲלוּ בָהָר: שמות יט יג

מוסף רש"י

האומר אעבוד. משעה שהסיתוהו ונתרצה חייב מיתה, דנפקא לן לקמן מלא תאבה ולא תשמע, הא אבה ושמע חייב מיד (לעיל סא.). **אלך ואעבוד.** שמחוסר הליכה אע"ג דאיכא למימר אדהכי הדר ביה (שם). **נלך ונעבוד.** אע"פ שכלל עצמו עם אחרים, דאיכא למימר הני אחרים לא אזלי ואיהו נמי לא ליזיל (שם). **נביא שהדיח.** שמתנבא בשם הקב"ה לעבוד עבודת כוכבים (לקמן פט.).

עין משפט נר מצוה

קצח א מיי' פ"ה מהל' ע"ז הל' א סמג לאוין כו:
קצט ב מיי' שם הל' ג ופי"א מהלכות סנהדרין הל' ה:
ר ג מיי' פ"ה מהל' ע"ז הלכה ג:
רא ד מיי' שם הל' ג:
רב ה מיי' שם הל' ב:
רג ו מיי' שם הל' א ב:
רד ז מיי' שם פ"ד הלכה א סמג לאוין כג:
רה ח ט מיי' שם פי"א הלכה טו סמג לאוין נא: